

ผลกระทบการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อและโชคลางในสื่อมวลชนไทยใน พ.ศ. 2568

กฤต โตธนายานนท์*, คมสัน รัตนสิมากุล

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ประเทศไทย

The Impact of Presenting Content about Beliefs and Superstitions in Thai's Mass Media 2025

Krit Tothanayanon*, Komsan Rattanasimakul

Faculty of Management Science, Chiang Rai Rajabhat University, Thailand

* Corresponding author e-mail: krit.tot@crru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อและโชคลางในสื่อมวลชนไทย ใน พ.ศ. 2568 ต่อทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมของผู้รับสาร โดยใช้ทฤษฎีการบ่มเพาะจากสื่อ (Cultivation Theory) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า สื่อมวลชนไทยนำเสนอเนื้อหาความเชื่อและโชคลางผ่านสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ รายการโทรทัศน์ และรายการออนไลน์ การนำเสนอดังกล่าวมีแนวโน้มส่งผลต่อการบ่มเพาะความเชื่อของประชาชนในสามระดับ ได้แก่ ระดับปัจเจกบุคคล ระดับกลุ่มและองค์กร และระดับสังคมและวัฒนธรรม เนื่องจากสื่อมวลชนมีกลไกในการสร้างผลกระทบผ่านกระบวนการหลอมละลายความแตกต่าง (Blurring) การผสมผสานความเป็นจริง (Blending) และการเปลี่ยนความคิด (Bending) แม้ว่าความเชื่อเหล่านี้จะเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย แต่การนำเสนอที่มากเกินไปอาจนำไปสู่ความมกมาย บทความนี้เสนอแนะให้สื่อมวลชนตระหนักถึงความรับผิดชอบในการนำเสนอเนื้อหา และส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อในสังคมไทย

คำสำคัญ: ความเชื่อและโชคลาง, สื่อมวลชน, ทฤษฎีการบ่มเพาะจากสื่อ, ผลกระทบสื่อ, สังคมไทย

Abstract

This article aims to analyze the impact of presenting content about beliefs and superstitions in Thai mass media 2025 that affects the attitudes, beliefs, and behaviors of audiences. Using Cultivation Theory as an analytical framework, the study finds that Thai mass media presents content about beliefs and superstitions through social media, website, online programs and shows. Such presentations affect the cultivation of people's beliefs at four levels: individual level, group and organizational level, social institutional level, and societal and

cultural level. Mass media has mechanisms to create impact through the processes of blurring differences, blending reality, and bending thoughts. Although these beliefs are part of Thai culture, excessive presentation may lead to superstition. This article suggests that mass media should be aware of their responsibility in content presentation and promote media literacy in Thai society.

Keywords: Beliefs and Superstitions, Mass Media, Cultivation Theory, Media Influence, Thai Society

บทนำ

สังคมไทยมีรากฐานจากศาสนาและวัฒนธรรมที่หลากหลายและเต็มไปด้วยความเชื่อที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนคนไทยมาอย่างยาวนาน ความเชื่อและโชคลางเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ความเชื่อ แต่เป็นการหลอมรวมของพิธีกรรมและศาสนาที่สืบทอดกันมาเป็นจำนวนมาก และมีหลากหลายพิธีกรรมที่ประเทศไทยได้มีการใช้พิธีกรรมความเชื่อสืบทอดจนถึงปัจจุบัน ซึ่งปรากฏอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ พิธีรับขวัญ การผูกข้อมือ การทำพิธีสะเดาะเคราะห์ การดูดวงด้วยลายมือ โหราศาสตร์โดยกิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่อาศัยความเชื่อและโชคลางที่สืบทอดกิจกรรมกันมาอย่างต่อเนื่อง และแสดงให้เห็นถึงประวัติศาสตร์ของการมีอยู่ในเรื่องความเชื่อและโชคลางของประเทศไทย

ความหมายของความเชื่อและโชคลาง ได้มีการอธิบายถึงความเชื่อและโชคลางว่า เป็นธรรมชาติประเภทหนึ่งที่เกิดขึ้นกับมนุษย์ ซึ่งมีอยู่มากมายและเป็นวัฒนธรรมของมนุษย์ตั้งแต่สมัยโบราณ ส่วนใหญ่ความเชื่อและโชคลางเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและมนุษย์ที่ได้นำมาอธิบายความหมายกับสิ่งที่เกิดขึ้น โดยได้อธิบายความเชื่อและโชคลางว่า อาจจะเป็นสิ่งใดสิ่งหนึ่งดลบันดาลให้เกิดขึ้นและเป็นไป แม้ว่าจะไม่รู้ว่สิ่งนั้นคืออะไรและสิ่งนั้นมีอำนาจหรือไม่สามารถบอกได้ว่าสิ่งที่เป็นปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติ ความเชื่อที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติเหล่านี้ อาจจะเป็นสิ่งลึกลับที่มองไม่เห็นและถือว่ามีอิทธิฤทธิ์เหนือธรรมชาติที่สามารถให้คุณประโยชน์และโทษ สามารถสร้างความสุขและความทุกข์ให้แก่มนุษย์และได้คิดหาวิธีการที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง มนุษย์จึงจินตนาการขึ้นตามความรู้สึกของตนเองว่ามีสิ่งเหนือธรรมชาติ อาทิ เทวดา วิญญาณ นางไม้ ผีเสื้อ ปีศาจ เป็นต้น (Phrakhrubaideeka Hassadee Praking, 2020)

ความเชื่อในประเทศไทยมีความเชื่อหลากหลายประเภท Boon-on and Choenram (2024) ได้อธิบายความเชื่อในสังคมไทยมีต้นกำเนิดจากการผสมผสานระบบความเชื่อหลากหลายรูปแบบ เริ่มต้นจากการเชื่อในพลังธรรมชาติเป็นความเชื่อระดับต่ำที่สุดเพราะธรรมชาติเกิดขึ้นเคียงข้างมนุษย์และได้สัมผัสธรรมชาติก่อนเป็นสิ่งแรก มนุษย์จึงเกรงกลัวและกราบไหว้ ความเชื่อเรื่องผีเสื้อเป็นวิวัฒนาการจากความเชื่อของมนุษย์ที่เกิดขึ้นพร้อมกับความเจริญรอบข้างที่สามารถบันดาลให้เกิดความผันแปรไปได้ต่าง ๆ ในตัวธรรมชาติเหล่านั้น และมีผลบันดาลให้เกิดความสุขและความทุกข์แก่มนุษย์ด้วยเหตุนี้ มนุษย์จึงสร้างรูปเทวดาบ้าง รูปมนุษย์บ้าง เช่น พระภูมิเจ้าที่ แม่นาง เทพารักษ์ เป็นต้น ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ อันได้แก่ ปิตามารดา ปู่ย่าตายายที่ตายไปแล้ว วิญญาณของบุคคลเหล่านี้ไม่ได้ไปไหนยังคงปกปักรักษาดูแลบุตรหลานของพวกเขา สังเกตได้จากการทำบุญไปให้ผู้ล่วงลับของคนไทย และความเชื่อเรื่องเทพเจ้าหลายองค์ ที่พัฒนาจากความคิดเรื่องการสร้างภาพเทพเจ้าตามมโนคติของตน โดยคิดว่าธรรมชาติใดควรมีรูปแบบใด และธรรมชาติแบบไหนมี

พฤติกรรมความเชื่อโชคลางในสังคมไทยพบว่า ความเชื่อและโชคลางที่คนไทยมีลักษณะที่หลากหลาย ตั้งแต่เรื่องพื้นฐานในชีวิตประจำวันจนถึงเรื่องการตัดสินใจที่สำคัญในชีวิต เป็นการอธิบายถึงสังคมไทยยังมีพฤติกรรมความเชื่อในโชคลางอยู่ยังไม่ได้หายหรือเลือนลางไปจากสังคมไทย Hakuodo Institute of Life and Living ASEAN (2024) ได้นำเสนอข้อมูลพฤติกรรมของคนไทยมีต่อความเชื่อโชคลาง ร้อยละ 88 ยอมรับว่าเชื่อเรื่องความเชื่อและโชคลาง ร้อยละ 52 เชื่อว่าความเชื่อและโชคลางเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจ ร้อยละ 30 หวังว่าจะให้เทพบันดาลมากกว่าทำเอง นอกจากนี้สังคมไทยยังมองว่าความเชื่อและโชคลางนั้นเป็นเรื่องปัจเจกบุคคล โดยการขอพรนั้นจะขอเพื่อตนเองมากกว่าครอบครัว จากข้อมูลเหล่านี้สามารถแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมความเชื่อของคนไทยในรุ่นต่าง ๆ ที่ยังมีความเชื่อในเรื่องเหล่านี้อยู่เป็นจำนวนมาก

รูปที่ 1 คนไทยกับมูเตลู 2024 (Thai People and Mutelu 2024)

จากข้อมูลเหล่านี้ทำให้ทราบถึงประชาชนยังพึ่งพาความเชื่อและโชคลาง ถึงแม้ว่าความเชื่อและโชคลางเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลานาน แต่คนในสังคมไทยยังเชื่อและยึดถือปฏิบัติกันอย่างต่อเนื่องถึงแม้ว่าจะเปลี่ยนยุคสมัยและคนกลุ่มช่วงวัยต่าง ๆ ความเชื่อและโชคลางยังคงมีผลกระทบต่อสังคมไทยอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ความเชื่อเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมของคนในสังคมไทย ที่ส่งผลกระทบในระดับปัจเจกบุคคล สังคมและวัฒนธรรม โดยความเชื่อและโชคลางเหล่านี้มาจากการส่งต่อข้อมูลข่าวสารจากปากต่อปาก จนไปถึงระดับการเผยแพร่จากสื่อมวลชนที่กระจายเรื่องความเชื่อและโชคลางให้กับสังคมไทย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลกระทบของการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อและ
 ใจกลางในสื่อมวลชนไทยที่มีต่อทัศนคติ ความเชื่อ และพฤติกรรมของผู้รับสาร โดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีการบ่มเพาะ
 เป็นฐานในการอธิบายกลไกผลกระทบ โดยรวบรวมบทความวิชาการ งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องจากฐานข้อมูล
 ทางวิชาการ นำเสนอข้อมูลสำคัญที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์การกำหนดนโยบาย การกำกับดูแลสื่อ การพัฒนาแนว

ทางการผลิตเนื้อหาที่รับผิดชอบ และการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อในสังคมไทย ข้อค้นพบครั้งนี้นำเสนอข้อมูลสำคัญที่สามารถประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบายการกำกับดูแลสื่อ การพัฒนาแนวทางการผลิตเนื้อหาที่รับผิดชอบ และการส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อในสังคมไทย สนับสนุนการใช้สื่อมวลชนอย่างสร้างสรรค์ ลดผลกระทบเชิงลบ และเสริมสร้างการพัฒนาสังคมไทยให้มีความเป็นเหตุเป็นผลและก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

ความเชื่อและโชคลางในสังคมไทย

ความเชื่อและโชคลางในสังคมไทยมีต้นกำเนิดจากการผสมผสานของวัฒนธรรมท้องถิ่นกับผลกระทบจากอารยธรรมภายนอก โดยเฉพาะผลกระทบจากอินเดียที่เข้ามาพร้อมกับพระพุทธศาสนาและศาสนาพราหมณ์ ความเชื่อเหล่านี้ได้รับการปรับตัวและผสมผสานเข้ากับความเชื่อพื้นบ้านดั้งเดิม จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบความเชื่อที่ซับซ้อนและหลากหลายในสังคมไทย Boon-on and Choenram (2024) ได้อธิบายความเชื่อในสังคมไทย เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และธรรมชาติ และสังคมไทยมีความเชื่อที่หลากหลาย อันเป็นที่มาของความเชื่อและพิธีกรรมตามประเพณีที่มีรูปแบบปฏิบัติแตกต่างกันไป ซึ่งสังคมไทยสามารถอธิบายความเชื่อในได้ ดังต่อไปนี้ (1) ความเชื่อเรื่องพระพุทธศาสนา เป็นความเชื่อที่มุ่งเน้นตามคำสอนของหลักพระพุทธศาสนา เชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรมทำดีย่อมได้ดีทำชั่วย่อมได้ชั่ว (2) ความเชื่อเกี่ยวกับวิทยาคม เป็นความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องลี้ลับเหนือธรรมชาติ ไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วยความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถาและความเชื่อเรื่องเครื่องรางและของขลัง (3) ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นความเชื่อที่อยู่กับคนไทยมาเป็นระยะเวลานาน ส่วนมากจะเห็นได้จากพระพุทธรูปคู่บ้านเมือง รูปเหมือนพระสงฆ์ อาจรวมไปถึง ศาลหลักเมือง ศาลเจ้าพ่อเจ้าแม่ (4) ความเชื่อเรื่องผีสิงเทวดา เป็นสิ่งลี้ลับมองไม่เห็น ไม่มีตัวตนแต่มีอิทธิฤทธิ์และอำนาจเหนือมนุษย์ และ (5) ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ ว่าด้วยเรื่องพยากรณ์ โดยอาศัยดาราศาสตร์เป็นหลัก ความเชื่อเหล่านี้ปรากฏอยู่ในสังคมไทยทุกระดับชนชั้น มีการเรียนการสอน การสืบทอดอย่างเป็นทางการ กระทั่งสามารถนำไปประกอบอาชีพได้อีกด้วย

จากความเชื่อและโชคลางที่สืบทอดจากอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ สังคมไทยในปัจจุบันได้เปลี่ยนรูปแบบสังคม จากเดิมเป็นสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรม และได้เข้าสู่สังคมดิจิทัล ความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ก็ได้เข้าสู่สังคมดิจิทัลด้วยเช่นเดียวกัน ความเชื่อและโชคลางเหล่านี้ไม่เปลี่ยนแปลงในเนื้อหา สื่อมวลชนยังมีการนำเสนอเนื้อหาความเชื่อและโชคลางอยู่เสมอ ยังคงเนื้อหาที่เป็นเนื้อหาเรื่องราวดั้งเดิม ยังคงเป็นการตอกย้ำทางเนื้อหาความเชื่อและโชคลางที่ยังคงอยู่ ไม่ว่าจะเป็น การดูดวงออนไลน์ การฝากดวงเพื่อทำพิธีกรรม การเช่าเครื่องรางของขลัง ที่มีกระแสได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก Phramaha Srayut Kanlayanamaeti (Kaewmaung) et al. (2025) ได้ศึกษาเรื่อง “ความเชื่อเรื่องพญานาคคู่กับ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน” พบว่า การใช้ความเชื่อเรื่องพญานาคทำให้นักท่องเที่ยวและผู้ศรัทธาเข้ามาท่องเที่ยว โดยมีการนำตำนานของพญานาคไปสร้างเป็นละคร ทำให้เป็นที่รู้จัก ทำให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบการให้บริการเพื่อรองรับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนผ่านการท่องเที่ยว และการใช้ความเชื่อเรื่องพญานาคในการส่งเสริมเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้นจะต้องใช้พญานาคเป็นจุดขายในการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ นำเสนอประวัติความเชื่อ กิจกรรมประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเป็นการแสดงถึงความเชื่อที่ไม่เปลี่ยนแปลงแต่เปลี่ยนช่องทางการสื่อสารเป็นการสื่อสารแบบออนไลน์

เมื่อสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคดิจิทัล สื่อมวลชนไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีด้วย ซึ่งมีการปรับตัวใช้สื่อดิจิทัลและสังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมกับเนื้อหา ความเชื่อและโซคลาง การมีปฏิสัมพันธ์แบบสองทิศทางและสามารถตอบสนองได้ทันทีระหว่างผู้ผลิตเนื้อหาและผู้รับสาร การใช้อัลกอริทึมในการคัดกรองและแนะนำเนื้อหา รวมถึงการสร้างชุมชนออนไลน์ที่มีความเชื่อร่วมกัน ได้ส่งผลต่อการรับรู้ความเชื่อและโซคลางไปอย่างแพร่หลายและรวดเร็ว อย่างไรก็ตามสื่อมวลชนอาจมีบทบาทในการสนับสนุนความเชื่อโซคลางยังก่อให้เกิดประเด็นถกเถียงและข้อกังวลในหลายด้าน โดยเฉพาะเมื่อการนำเสนอเนื้อมาด้งกล่าวอาจส่งผลต่อความเป็นเหตุเป็นผลในการคิด การส่งเสริมพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การทำให้ขาดการพึ่งพาตนเอง การขาดการมีวิจารณญาณอย่างมีสติ นอกจากนี้การนำเสนอที่ไม่เหมาะสมยังอาจทำให้เกิดการเอาเปรียบผู้บริโภคหรือการแพร่กระจายข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งเป็นผลกระทบจากสื่อมวลชนที่นำเสนอเนื้อหาความเชื่อและโซคลางที่มีปริมาณและความถี่เป็นจำนวนมาก จนเกิดผลกระทบต่องสังคมในระดับต่าง ๆ

ผลกระทบของสื่อมวลชนในสังคมไทยที่มีต่อเรื่องความเชื่อและโซคลาง

สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ได้กลายเป็นส่วนสำคัญในชีวิตประจำวันของผู้คนทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการสื่อสาร การแสดงความคิดเห็น การศึกษา และการบริโภคข้อมูล (Kaplan & Haenlein, 2010) สื่อสังคมออนไลน์มีความสามารถในการเชื่อมโยงผู้คนจากหลากหลายภูมิภาคเข้าด้วยกัน แต่ขณะเดียวกันยังสามารถส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ใช้งานในหลากหลายมิติ เช่น การบริโภคสินค้า (Solomon, 2021) ความกังวลเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตนเอง (Tiggemann & Slater, 2013) และการรับรู้ข่าวสาร (Phawakanon, 2011)

บทบาทของสื่อมวลชนไทยในสังคมยุคดิจิทัลที่ใช้สังคมออนไลน์เป็นช่องทางในการสื่อสารจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการเชื่อมโยงระหว่างข้อมูลข่าวสารและความรู้กับผู้รับสาร สื่อมวลชนไทยจึงมีผลกระทบต่อผู้รับสารซึ่งส่งผลต่อการรับรู้แบบตั้งใจ (Intended Consequence) และแบบไม่ตั้งใจ (Unintended Consequence) โดยสามารถแบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ (1) ระดับปัจเจกบุคคล หมายถึง ผลกระทบในด้านความรู้ (Knowledge) ความคิดเห็น (Opinion) และความรู้สึก (Affection) เช่น ประชาชนที่รับสื่อเรื่องความเชื่อและโซคลางมากเกินไป (Heavy User of Mass Media) จนทำให้ขาดการติดต่อกับบุคคลและโลกภายนอก และอาจนำไปสู่การครอบงำโดยสื่อได้โดยง่าย (2) ระดับกลุ่มหรือองค์กร คือ การสร้างวัฒนธรรมย่อยของกลุ่มคนต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความแปลกแยก (3) ระดับสถาบันทางสังคม มักเป็นการสร้างความเสื่อมเสียและความรู้สึกเชิงลบต่อสถาบันหลักของสังคม และ (4) ระดับสังคมและวัฒนธรรม หมายถึงรวมถึงการสร้างหรือตอกย้ำค่านิยมและทัศนคติทั้งที่ดีและไม่ดีให้เป็นที่ยอมรับหรือคงอยู่ต่อไป (Siriwasak, 2007)

ผลกระทบของสื่อมวลชนในสังคมดิจิทัลที่อาจสร้างผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติความเชื่อและโซคลางของประชาชนในสังคมไทยทั้งแบบตั้งใจและแบบไม่ตั้งใจ จนทำให้ประชาชนในสังคมมีความเชื่อเรื่องโซคลางจากการที่สื่อมวลชนนำเสนอเนื้อหาเรื่องความเชื่อและโซคลางผ่านสื่อมวลชน

ซึ่งสร้างผลกระทบในระดับปัจเจกบุคคลจนถึงระดับสังคมวัฒนธรรมและสามารถสร้างวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ได้จากเนื้อหาที่สื่อมวลชนไทยได้นำเสนอ เช่น เครื่องประดับที่ช่วยเสริมบุคลิกภาพเสริมสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้สวมใส่

กลับกลายเป็นเครื่องประดับสายมูที่นำเอาเรื่องราวของความเชื่อและโชคลางมานำเสนอเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้สวมใส่ หรือวัฒนธรรมหรือประเพณีต่าง ๆ ที่เป็นประเพณีให้บรรพบุรุษที่มีกุศโลบายเพื่อให้ลูกหลานในครอบครัวได้กลับมาอยู่ร่วมกันโดยสื่อมวลชนได้นำเสนอเนื้อหาที่นำเสนอสิ่งที่ไม่ควรทำหรือไม่ควรทำซึ่งบางเนื้อหาไม่ส่งผลต่อประเพณีเหล่านั้น ผลกระทบที่เกิดจากสื่อมวลชนเหล่านี้ล้วนเกิดจากการปลูกฝังและบ่มเพาะเนื้อหาจากสื่อมวลชนจึงทำให้เกิดผลกระทบในระดับต่าง ๆ ขึ้นมา

การบ่มเพาะความเชื่อและโชคลางจากสื่อมวลชนในสังคมไทย

ทฤษฎีการบ่มเพาะจากสื่อคือทฤษฎีที่วิเคราะห์ผลในการสร้างความคิด ความจริง และนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติ ในที่สุด ซึ่งอธิบายว่าโทรทัศน์ทำหน้าที่ปลูกฝังสมาชิกของสังคมด้วยแนวคิดเรื่อง “การสร้างความเป็นจริงทางสังคม” (Social Construction of Reality) โดยแนวคิดนี้มองว่าโลกที่แวดล้อมด้วยตัวบุคคลมีอยู่ 2 โลก โลกแรกเป็นโลกทางกายภาพ ได้แก่ วัตถุ สิ่งของ บุคคล บรรยากาศด้านกายภาพทั้งหลายที่แวดล้อมตัวบุคคล ซึ่งเป็นโลกที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ส่วนอีกโลกหนึ่งมีชื่อเรียกหลายอย่างเช่น โลกทางสังคม (Social World) สิ่งแวดล้อมเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Environment) หรือความเป็นจริงทางสังคมเกิดขึ้นจากการทำงานของสถาบันต่าง ๆ ในสังคม เช่น ครอบครัว โรงเรียน ศาสนา รัฐ และสื่อมวลชน ส่งผลทำให้การรับรู้และพฤติกรรมของบุคคลแตกต่างกัน แม้การมองเห็นโลกทางกายภาพจะเหมือนกันก็ตาม โดยนักทฤษฎีที่เป็นผู้บุกเบิกทฤษฎีการบ่มเพาะจากสื่อ (Cultivation Theory) คือ Gerbner (1960, as cited in Griffin, 2006) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความรุนแรงในโทรทัศน์โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหาของรายการโทรทัศน์เพื่อดูปริมาณความรุนแรงที่ถูกนำเสนอผ่านกระบวนการต่าง ๆ ระหว่างปี ค.ศ. 1970 ถึง 1980 ซึ่งจากผลการวิจัยดังกล่าวนี้นำไปสู่การนำเสนอกรอบทฤษฎีเพื่อใช้ในการอธิบายผลกระทบที่เกิดจากความรุนแรงทางโทรทัศน์ที่มีต่อความเชื่อของประชาชน และอธิบายถึงระดับผลกระทบของสื่อโทรทัศน์ว่าจะมีความแตกต่างกันสำหรับคนที่มีปริมาณการรับชมมาก (Heavy Viewers) กับคนที่รับชมน้อย (Light Viewers) โดยคุณสมบัติของกลุ่มที่มีปริมาณการรับชมมาก จะเป็นกลุ่มคนที่ดูโทรทัศน์จนเป็นนิสัย แบบเป็นกิจวัตรประจำวัน (Habitual Viewing) การเปิดรับโทรทัศน์จะไม่เลือกดู สามารถดูรายการอะไรก็ได้ ดูแบบซ้ำ ๆ และเป็น การดูที่ไม่มีเป้าหมาย กลุ่มคนที่ดูโทรทัศน์น้อยอย่างมากระยะนี้จะรับรู้ความเป็นจริงต่าง ๆ ผ่านสื่อโทรทัศน์ (Perceived Reality) กล่าวคือ มีแนวโน้มคิดว่าตัวละครต่าง ๆ และเหตุการณ์ที่อยู่ในโทรทัศน์นั้นมีลักษณะเป็นเหมือนคนจริง ๆ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเอาความจริงในการนำเสนอผ่านโทรทัศน์มาเป็นแนวทางในการตัดสินโลกแห่งความเป็นจริง ทั้งนี้คนที่ชมโทรทัศน์มาก เมื่อเปิดรับชมโทรทัศน์ที่มีความรุนแรงมากก็จะตกอยู่ในผลกระทบของอาการมองโลกอย่างเลวร้ายมากกว่าความเป็นจริง (Mean World Syndrome) และหากรับชมในปริมาณที่มากเกินไปจะก่อให้เกิดความหวาดกลัว (Fearful) และมองโลกเต็มไปด้วยความโหดร้าย นอกจากนี้ยังเชื่ออีกว่าโทรทัศน์นั้นเป็นสื่อที่มีผลกระทบในระยะยาว (Long-term Effect) และลักษณะของผลกระทบนั้นก็คือ การบ่มเพาะปลูกฝังให้เด็กรับรู้โลกรอบตัวอย่างสอดคล้องกับภาพที่ปรากฏในโทรทัศน์ (Gerbner, 1960, as cited in Kaewthep, 2011)

สำหรับผลกระทบของสื่อจะเป็นไปใน 3 ลักษณะ ได้แก่ (1) Blurring คือ สื่อได้ค่อย ๆ หลอมละลายความแตกต่างทางวัฒนธรรม (2) Blending คือ สื่อค่อย ๆ ผสมผสานความเป็นจริงของคนเข้ากับกระแสหลักทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในโทรทัศน์และ (3) Bending คือ สื่อได้ค่อย ๆ เปลี่ยนความคิดของผู้รับสารให้โน้มเอียงตามสื่อกระแสหลักที่ตอบสนองต่อ

ผลประโยชน์ของสื่อเอง (Gerbner, 1960, as cited in Mosharafa, 2015) ในส่วนของกลวิธีการปลูกฝังจากสื่อ นั้น จะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบหลัก ได้แก่ แบบวิธีหลัก (Mainstreaming) นั่นคือ คนที่รับชมโทรทัศน์มากจะถือเอาโทรทัศน์เป็นแหล่งข้อมูลหลักในการดำเนินชีวิต และแบบกรอบกำหนด (Resonance) จะเกิดขึ้นเมื่อผู้ชมเลือกเอาแต่เนื้อหาในโทรทัศน์เฉพาะส่วนที่สอดคล้องกับประสบการณ์ในชีวิตของตน ทำให้คนกลุ่มนี้ถูกปลูกฝังความเป็นจริงถึง 2 ชั้น คือ จากประสบการณ์จริง (ที่จำกัด) และประสบการณ์ผ่านสื่อ (ที่เลือกรับมาเฉพาะส่วน) (Griffin, 2006)

ทฤษฎีการบ่มเพาะจากสื่อ (Cultivation Theory) เป็นทฤษฎีที่ชี้ให้เห็นถึงผลกระทบของผู้รับสารที่เกิดจากปริมาณการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อโทรทัศน์ในช่วงบริบทปี ค.ศ. 1970-1980 แม้ว่าปัจจุบันภูมิทัศน์สื่อจะมีการเปลี่ยนแปลงไป ผู้รับสารมีพฤติกรรมต่อการรับเนื้อหาสื่อดิจิทัล ทฤษฎีดังกล่าวจึงได้ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับการศึกษาผลกระทบจากการเปิดรับข่าวสารจากสื่อยูทูป (YouTube) ซึ่งเป็นสื่อใหม่ (New Media) ที่มีคุณสมบัติในการตอบสนองความต้องการในเชิงเทคนิค สังคม และอื่น ๆ เช่น การมีปฏิสัมพันธ์ได้ง่าย (Interactivity) ความสามารถเคลื่อนที่ได้สูง (Mobility) สามารถดัดแปลงเปลี่ยนรูปได้ (Convertibility) สามารถเชื่อมต่อกันได้ง่าย (Connectivity) สามารถหาได้/ใช้ประโยชน์ได้ทุกที่ (Ubiquity) มีความรวดเร็วในการสื่อสาร (Speed of Communication) มีลักษณะที่ไร้พรมแดน (Absence of Boundaries) และมีความเป็นดิจิทัล (Digitalization) (Kaewthep & Chaichumphon, 2012) อีกทั้งยังเป็นสื่อที่มีการนำเสนอข้อมูลในลักษณะเดียวกันกับสื่อโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อที่ได้รับความนิยมมาก เพราะมีการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านภาพและเสียง เช่นเดียวกันกับสื่อยูทูป (YouTube)

จากแนวคิดทฤษฎีการบ่มเพาะจากสื่อมวลชน จะเห็นได้ว่าการนำเสนอเนื้อหาความเชื่อและโชคลางที่มีจำนวนมาก และมีความซ้ำในเนื้อหา เป็นการปลูกฝังความเชื่อและบ่มเพาะให้ประชาชนที่เปิดรับสื่อนั้นเชื่อว่าเนื้อหาเหล่านั้นเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นการบิดเบือนเนื้อหาในโลกความเป็นจริงด้วยความเชื่อและโชคลางที่ประชาชนนั้นเปิดรับบ่อยครั้ง และกลายเป็นวัฒนธรรมที่ฝังลึกในจิตใจของประชาชนได้

เนื้อหาของความเชื่อและโชคลางที่นำเสนอในสื่อมวลชนไทย

เนื้อหาของความเชื่อและโชคลางที่ปรากฏในสื่อมวลชนไทยสามารถจำแนกเนื้อหาของรายการได้ 3 ประเภท ดังนี้

1. รายการข่าวสาร เป็นรายการที่รายงานข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ โดยรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาความเชื่อและโชคลางจะเป็นการนำเสนอเป็นส่วนหนึ่งของรายการ กล่าวคือ เนื้อหาข่าวที่นำเสนอเป็นการนำเสนอข่าวที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องความเชื่อและโชคลาง ตัวอย่างเช่น ข่าวที่ปรากฏในสื่อมวลชนที่มีประชาชนถูกสลากกินแบ่งรัฐบาลรางวัลที่ 1 จากความฝันของตนเองแล้วนำไปตีเลขแล้วไปซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล โดยเนื้อหาข่าวประเภทนี้จะปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งสื่อมวลชนนั้นได้นำเสนอเนื้อหาความเชื่อและโชคลางในรูปแบบของข่าวสาร โดยเนื้อหาในข่าวที่นำเสนอเป็นการนำเสนอพ่อค้าขายไก่หมูน ผันวารถมอเตอรืไซค์หาย จึงนำป้ายเลขทะเบียนรถตนเองไปซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล จึงถูกรางวัลที่หนึ่งจำนวนสองใบและยังพาไปดูรถมอเตอรืไซค์ที่ฝันว่าหาย แล้วนำเลขป้ายทะเบียนไปซื้อพร้อมเปิดเผยว่า หลายวันก่อนฝันว่ารถมอเตอรืไซค์หาย จึงนำเลขป้ายทะเบียนไปซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล

พ่อค้าไก่หมูนุดเอง ผันว่ารก จยย. หาย ชื้อเลขป้าย
ทะเบียน 2 ใบ รับโชค 12 ล้าน

ที่มา Thairath Online (2025, September 16)

รูปที่ 2 รายการข่าวเกี่ยวกับความเชื่อและโชคลาง (Thai People and Mutelu 2024 Photos from news programs about beliefs and superstitions)

นอกจากนี้จากเว็บไซต์ไทยรัฐออนไลน์ ที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อและโชคลางสามารถค้นหาได้มากกว่า 10,000 ผลลัพธ์ หากเปรียบเทียบกับจำนวนของข่าวสารที่นำเสนอภายในเว็บไซต์จะพบว่าเรื่องความเชื่อและโชคลางมีข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นจำนวนมาก โดยข้อมูลที่น่าสนใจเป็นข้อมูลจำพวกพ่อค้าแม่ค้า พนักงานโรงงานถูกสลากกินแบ่งรัฐบาลรางวัลที่หนึ่ง เกิดจากเหตุความเชื่อโชคลาง กราบไหว้ขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือการตีเลขจากความฝัน หรือเนื้อหาจะเป็นการทำนายฝันจากเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยนำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นจากการฝันและอธิบายความฝันเหล่านั้นจากการตีความตามความเชื่อโบราณพร้อมทั้งให้เลขเพื่อเป็นการเสี่ยงดวงเสี่ยงโชคอีกด้วย

2. รายการบันเทิง ประเภทรายการละคร วาไรตี้โชว์ เกมโชว์ เป็นรายการที่รายงานข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ โดยรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาความเชื่อและโชคลางจะเป็นการนำเสนอเป็นส่วนหนึ่งของช่วงรายการ หรือเป็นเนื้อหาความเชื่อและโชคลางทั้งรายการ กล่าวคือ เนื้อหาที่น่าสนใจเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อและโชคลางโดยจะมีลักษณะการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การท่องเที่ยวเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การพยากรณ์ด้วยหลักโหราศาสตร์เพื่อเป็นการให้ข้อมูลความรู้ ตัวอย่างเช่น Thamphian et al. (2021) ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่ปรากฏในละคร โทรทัศน์เรื่องฤกษ์สังหาร ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อในละครเรื่องฤกษ์สังหารตรงกับความเชื่อในสังคมไทย ความเชื่อด้านโหราศาสตร์ด้านความเชื่อเรื่องบุคคล และความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ซึ่งความเชื่อที่ปรากฏในละครเป็นความเชื่อที่อยู่เหนือธรรมชาติไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยวิทยาศาสตร์ แต่อาศัยความเชื่อด้านโหราศาสตร์เป็นหลักช่วยให้เกิดผลสำเร็จ

รายการประเภทวาไรตี้โชว์ ได้แก่ รายการคชาภาพาไปมู เป็นรายการวาไรตี้ที่น่าสนใจเกี่ยวกับความเชื่อและโชคลาง โดยเป็นการพาไปตามสถานที่ต่าง ๆ ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่มีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เนื้อหาในรายการคชาภาพาไปมูตอนที่ 193 ออกอากาศวันที่ 25 กันยายน 2568 นำเสนอเกี่ยวกับร่องรอยอารยธรรมและความเชื่อที่สืบทอดมาหลายพันปี หนึ่งในสัญลักษณ์ที่สะท้อนความศรัทธาระหว่างศาสนาพุทธและ

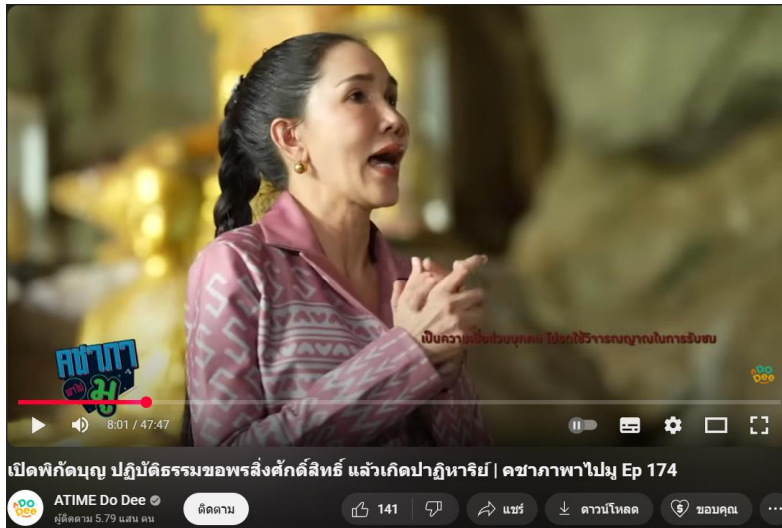
พราหมณ์อย่างเด่นชัด คือ ศิวลึงค์ เสาหินแห่งจักรวาลที่ไม่เพียงเป็นวัตถุศักดิ์สิทธิ์ แต่ยังเป็นหัวใจสำคัญในการปกป้องรักษาเมือง ทั้งที่นครศรีธรรมราชและพนมรุ้ง ศิวลึงค์ไม่ได้เป็นเพียงสัญลักษณ์ทางศาสนา หากแต่เป็น เสาหลักแห่งศรัทธาและพลังปกป้องคุ้มครอง ที่ผูกพันผู้คนกับความเชื่อเรื่องจักรวาลและเทพเจ้า ซึ่งเนื้อหาในตอนได้นำเสนอเรื่องศิวลึงค์ซึ่งเป็นความเชื่อประเภทเครื่องรางของขลัง

ที่มา Kachapapai Mu (2025, September 27)

รูปที่ 3 ภาพพามุด้านเรื่องราว ศิวลึงค์ตัวแทนพระศิวะ | คชาภาพาไปมู Ep 193 (Photos from Pamu: The Legend of the Shiva Linga, Representing Shiva | Kachapapai Mu Ep. 193)

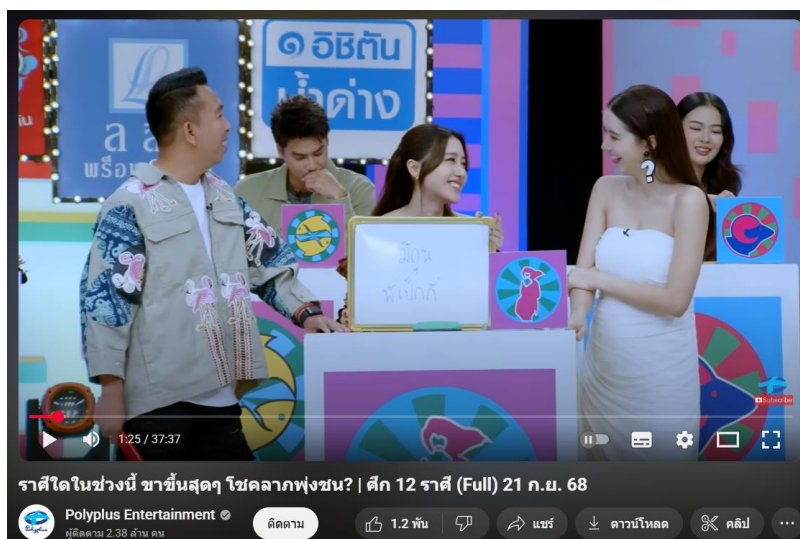
รายการคชาภาพาไปมูตอนที่ 174 ออกอากาศวันที่ 10 พฤษภาคม 2568 นำเสนอเกี่ยวกับสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สามารถไปขอพรได้ ซึ่งเนื้อหาในตอนนี้นำเสนอสถานที่ 3 แห่ง ได้แก่ วัดเขาถ้ำเทพพิทักษ์ จังหวัดปราจีนบุรี วัดป่าสายปฏิบัติในอำเภอมูขมิฬินทร์ ที่เล่าขานถึงนิมิตและเสียงแว่วศักดิ์สิทธิ์ พร้อมสักการะพระประธานและพระธาตุเสริมสิริมงคล เขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี แสวงบุญรอยพระพุทธรูปที่สูงที่สุดในไทย เปิดปีละครั้ง อธิษฐาน แล้วเขียนบนผ้าแดง ขอพรให้สำเร็จสมหวัง และวัดตะเคียนทอง จังหวัดระยอง กราบสรีรังษารหลวงปู่แก้ว ลอดใต้โลงแก้วเพื่อช่วยขจัดเคราะห์ เสริมโชคและปิดทองหลวงพ่อดองเพื่อความเป็นสิริมงคล ซึ่งเนื้อหาในตอนได้นำเสนอเรื่องสถานที่ต่าง ๆ ซึ่งเป็นความเชื่อประเภทสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ที่มา Kachapapai Mu (2025, May 10)

รูปที่ 4 ภาพเปิดพิภพบุญ ปฏิบัติธรรมขอพรสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แล้วเกิดปาฏิหาริย์ | คชาภาพาไปมุ Ep 174 (Photos reveals the location of merit, practicing Dhamma, asking for blessings from sacred objects, and then a miracle occurs| Kachapapai Mu Ep. 174)

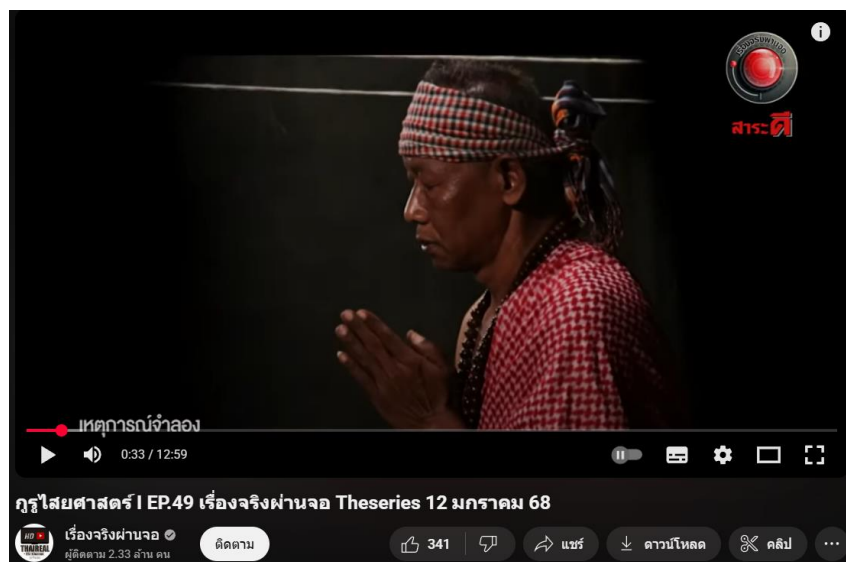
รายการประเภทเกมโชว์ได้แก่ รายการศึก 12 ราศี เป็นรายการเกมโชว์ที่นำเอาดารานักแสดง นักร้องมาเล่นเกมเสี่ยงทายว่าราศีใดจะมีเหตุการณ์อะไรเข้ามาในชีวิต และเฉลยคำตอบโดยใช้หลักความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์มาอธิบายความเชื่อและโชคลาง พร้อมทั้งแนะนำสถานที่สักการะและเครื่องรางของขลังให้กับผู้เข้าร่วมการแข่งขัน โดยในเนื้อหา รายการศึก 12 ราศี ออกอากาศวันที่ 21 กันยายน 2568 “คำถามแรกคือคำถาม ราศีใดในช่วงนี้ขาขึ้นสุด ๆ โชคลาภพุ่งชน” และคำถามที่สอง “ราศีใดในช่วงนี้ ระวังหามเข้าโรงหมอ” ซึ่งคำถามในรายการนี้จะได้รับคำอธิบายจากหมอลักษณ์ ราชสีห์ โดยได้อธิบายตามหลักโหราศาสตร์ไทยเพื่ออธิบายที่มาที่ไปของคำถามที่เกิดขึ้นในรายการ และหลังจากเฉลยคำตอบแล้ว จะเชิญแขกรับเชิญในรายการที่เกิดในราศีนั้นมาพูดคุยและมอบเครื่องรางของขลังเพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่แขกรับเชิญ

ที่มา The 12 Zodiac Signs (2025, September 21)

รูปที่ 5 รายการศึก 12 ราศี 21 ก.ย. 2568 (The program battle of the 12 Zodiac Signs)

รายการประเภทให้ความรู้ ประเภทรายการสารคดี รายการค้นหาความจริง เป็นรายการให้ความรู้โดยความรู้ บางตอนเป็นเรื่องของความเชื่อและโชคลาง เป็นรายการที่นำเสนอสาระความรู้ในด้านประวัติศาสตร์ หรือท่องเที่ยว ชิวประวัติ โดยการนำเสนอเนื้อหาความเชื่อและโชคลางจะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามประเภทรายการ ตัวอย่างเช่น รายการเรื่องจริงผ่านจอ ออกอากาศวันที่ 12 มกราคม 2568 โดยปกติจะเป็นรายการสารคดีที่นำเสนอเนื้อหาที่ปรากฏใน สังคม เหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งที่สามารถพิสูจน์ได้และไม่ได้ด้วยวิทยาศาสตร์ ในตอนนี้ได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับไสยศาสตร์ใน วงการภาพยนตร์ไทย ไสยศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับเวทมนตร์คาถา เป็นวิชาลับที่ความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทย มาอย่างยาวนาน สิ่งที่น่าสนใจคือรายการนำเสนอความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ที่ปรากฏและมีผลกระทบต่อวงการภาพยนตร์ ไทยโดยเฉพาะ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม้แต่ในยุคสมัยใหม่ ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์คาถาและไสยศาสตร์ยังคงมีบทบาทและ ผลกระทบในแวดวงบันเทิงไทย รายการนี้เป็นส่วนหนึ่งของซีรีส์ที่นำเสนอเรื่องราวจริงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยมุ่งเน้นไปที่ มิติที่ลึกลับและน่าสนใจของวัฒนธรรมไทย

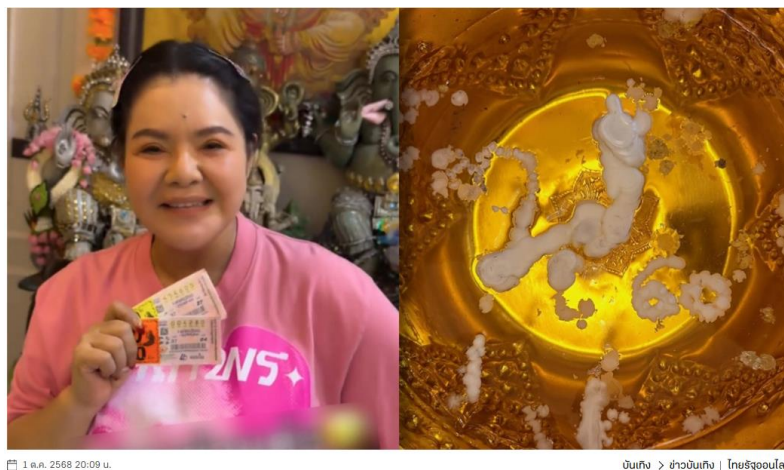
ที่มา True Stories on Screen (2025, January 13)

รูปที่ 6 กูรูไสยศาสตร์ EP.49 เรื่องจริงผ่านจอ Theseries 12 มกราคม 2568 (The Magic Guru EP.49: True Stories on Screen)

จากเนื้อหาความเชื่อและโชคลางที่ปรากฏในรายการต่าง ๆ ที่สื่อมวลชนได้นำเสนอผ่านทั้งสื่อดั้งเดิมและ สื่อออนไลน์ อีกทั้งยังนำเสนอผ่านสังคมออนไลน์เพื่อให้ผู้รับสารที่เป็นประชาชนชาวไทยได้เปิดรับข้อมูล รับชมรายการ และ เป็นการบ่มเพาะความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ผ่านเนื้อหาที่นำเสนอ จนทำให้ผู้รับสารเกิดการบ่มเพาะทางเนื้อหาซึ่งเนื้อหาเหล่านี้ อาจจะเป็นประโยชน์ทางด้านประวัติศาสตร์ และการสร้างความเชื่อและโชคลางที่ตอกย้ำให้คนในสังคมไทยเชื่อมากยิ่งขึ้น ด้วยเช่นกัน และด้วยการนำเสนอเนื้อหาเหล่านี้ด้วยความถี่บ่อยครั้งแบบตั้งใจและไม่ตั้งใจที่สื่อมวลชนได้นำเสนอเนื้อหา ความเชื่อและโชคลาง

เนื้อหาความเชื่อและโชคลางกับการบ่มเพาะความคิดในสังคม

การวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่สื่อมวลชนไทยนำเสนอเนื้อหาเรื่องความเชื่อและโชคลางด้วยการบ่มเพาะจากสื่อมวลชนได้ดังนี้ สื่อมวลชนไทยในการ Blurring คือ การหลอมละลายความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยการทำให้เกิดการละลายทางความเชื่อและโชคลางที่มีความรู้เดิมเกี่ยวกับโลกความเป็นจริงที่มาจากประสบการณ์ตรงของผู้ชม ทำให้ความแตกต่างทางความคิดเกี่ยวกับโลกของผู้ชมลดน้อยลง กระบวนการดังกล่าวปรากฏในสื่อมวลชน การหลอมละลายวัฒนธรรมโดยการนำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับคนถูกสลากกินแบ่งรัฐบาลรางวัลที่หนึ่ง ก็ได้นำคนนั้นมาเล่าถึงเหตุการณ์ถูกสลากกินแบ่งรัฐบาลพร้อมกับบอกเล่าเรื่องความเชื่อและโชคลางว่าตนเองได้เลขเด็ดได้สลากกินแบ่งรัฐบาลจากที่ไหนเพื่อนำมาเผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนไทย เพื่อให้ผู้รับสารที่เปิดรับสื่อนั้นเกิดความเชื่อถือและไปตามสถานที่นั้นเพื่อขอเลขเด็ดและซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล ตัวอย่างที่นำเสนอเป็นนักร้องลูกทุ่ง ฮาย อาภาพร ที่ได้มีการนำเสนอว่าตนถูกสลากกินแบ่งรัฐบาลจากเลขในขันน้ำมันต์ ทำให้สังคมมีความเชื่อว่าเป็นบุคคลที่สามารถให้เลขเด็ด ก็จะมีการติดตามข่าวสารจากบุคคลดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง

1 ต.ค. 2568 20:09 น.

บันเทิง > ข่าวบันเทิง | ไทยรัฐออนไลน์

ฮาย อาภาพร ปังอีกแล้ว งวดนี้ถูกลอตเตอรี่เพราะขัน
น้ำมันให้โชค (คลิป)

ที่มา Thairath Online (2025, October 1)

รูปที่ 7 สื่อมวลชนไทยในการ Blurring ข่าวถูกลอตเตอรี่เพราะขันน้ำมันให้โชคของไทยรัฐออนไลน์ (Media Blurring the Lottery News from Thairath Online's Holy Water Bowl)

สื่อมวลชนไทยในการ Blending คือ การผสมผสานความเป็นจริงของคนเข้ากับกระแสหลักทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสื่อมวลชน โดยสื่อมวลชนไทยได้มีการนำเสนอเนื้อหาจากเดิมจะต้องดูดวงตามวัด ตามสถานที่ต่าง ๆ จะมีหมอดูทำนายที่ดูดวงหรือตรวจดวงชะตาด้วยหลักโหราศาสตร์หรือการดูลายมือ ทำให้เกิดความยุ่งยากในการดูดวงจึงมีแต่คนที่มีความต้องการโดยเฉพาะไปดูดวงเท่านั้น แต่ในปัจจุบันสื่อมวลชนไทยได้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ทำให้เข้าถึงง่ายมากขึ้นโดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปถึงสถานที่ต่าง ๆ สามารถดูดวงได้หลากหลายรูปแบบ รวมไปถึงข่าวและบทความเกี่ยวกับความเชื่อและโชคลางเพื่อตอบสนองความต้องการหลากหลายของสังคมไทย เช่น บทความ “ดวงปี 2568 หมอช้างทำนาย 12 ราศี ดาวย้ายใหญ่ ชะตาชีวิตพลิกผัน ดี-ร้าย ต้องเตือน” เป็นการทำนายดวงเมื่อมีการย้ายของดวงดาวส่งผลต่อชีวิต

การงาน การเงิน ความรัก พร้อมเคล็ดลับการทำบุญ วิธีเสริมดวงของแต่ละราศี หรือบทความ “คาถาถูกห่วย ขอลาภ เสกเงิน ฉบับขอทรัพย์เร่งด่วน” เป็นคาถาเรียกทรัพย์เร่งด่วนสำหรับสายมูและนักเสี่ยงโชคทุกคน การมีที่พึ่งทางจิตใจก่อนวันประกาศผลสลากกินแบ่งรัฐบาล

ที่มา Thairath Online (2025, October 4)

รูปที่ 8 สื่อมวลชนไทยในการ Blurring การดูดวงออนไลน์ (Media Blurring the Online Fortune-telling)

สื่อมวลชนไทยในการ Bending คือ การเปลี่ยนความคิดของผู้รับสารให้โน้มเอียงตามสื่อกระแสหลักที่ตอบสนองต่อผลประโยชน์ของตัวเอง สื่อมวลชนไทยในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงความคิดของผู้รับสารโดยการนำเอาสิ่งที่ได้รับความสนใจอย่างอาร์ตทอย ที่ได้รับความนิยมจากคนทั่วโลกที่นิยมในการสะสมผลงานต่าง ๆ ที่ศิลปินทั่วโลกสร้างขึ้นมาเป็นของสะสม มีให้สะสมหลากหลายรูปแบบเพื่อให้ประชาชนสะสม ซึ่งเป็นสินค้าในกระแสนิยม จึงสร้างอาร์ตทอยขึ้นพร้อมกับผสมความเชื่อและโชคลางเข้ามาเพื่อดูให้มีความน่าสนใจ และให้สื่อมวลชนไทยเป็นช่องทางในการนำเสนออาร์ตทอยเพื่อเป็นการเผยแพร่ เพื่อเป็นการโน้มน้าวให้ประชาชนเกิดความชื่นชอบในการสะสมอาร์ตทอยและมีความเชื่อและโชคลางในด้านการศรัทธาสืบต่อกันมา ตัวอย่างเช่น Art Toy “นาคาจตุมงคล” ที่นำเอาความเชื่อและโชคลางมาผสมผสานกับอาร์ตทอยที่ได้รับแรงบันดาลใจจากพลังแห่งพญานาค ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งโชคลาภ บารมี และความศักดิ์สิทธิ์ในความเชื่อของชาวไทย ถ่ายทอดออกมาในรูปแบบของศิลปะที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้ที่ศรัทธา และผู้ที่รักงานศิลป์สามารถครอบครองได้ทุกคน โดยข้อมูลด้านโหราศาสตร์ตัวเลข และความมงคลต่าง ๆ ได้รับเกียรติจาก อาจารย์ลักษณ์ โหราธิบดี ในการให้คำปรึกษา พร้อมเข้าร่วมงานเปิดตัวเพื่อเผยความหมายของความมงคลที่ซ่อนอยู่ในการสร้างสรรค์ นาคาจตุมงคล โดยเปิดให้สั่งจองล่วงหน้าผ่านทุกช่องทางออนไลน์ของบริษัท อมรินทร์ กรุ๊ป ร้านอาดง ซีอปป ร้านหนังสือนายอินทร์

ที่มา MGR Online (2025, February 20)

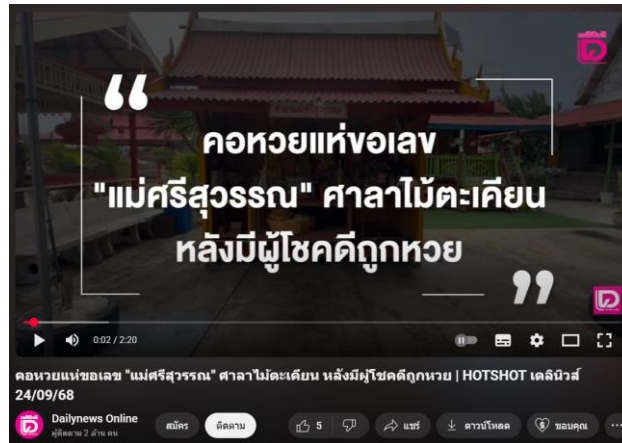
รูปที่ 9 สื่อมวลชนไทยในการ Bending “บำรุงดวง” ผนึก “อาจารย์ลักษณ” เปิดตัว Art Toy “นาคาจุตุมงคล” (Media Bending "Bamrung Duang" and "Ajarn Lak" to Launch the "Naga Chatumongkol" Art Toy)

ข้อเสนอความเชื่อและโซกลางที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชนไทยที่ได้บ่มเพาะปลูกฝังให้มีความความเชื่อและโซกลางรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้เป็นการสร้างกระแสนิยมให้กับสื่อมวลชนแต่เป็นการบ่มเพาะความเชื่อและโซกลางให้กับประชาชน เกิดความเชื่อและศรัทธาในสิ่งลึกลับ หรือสิ่งที่มองไม่เห็น ไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ด้วยเนื้อหาที่เรียกร้องความสนใจกระตุ้นให้เกิดการลอกเลียนแบบอีกด้วยเช่นกัน นับได้ว่าการบ่มเพาะเนื้อหาความเชื่อและโซกลางของสื่อมวลชนนั้นมีผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้รับสารในสังคมไทยที่เพิ่มมากขึ้นด้วยความถี่ในการนำเสนอ และมีเนื้อหาที่เพิ่มขึ้นจากเดิมอีกด้วย ด้วยรูปแบบการนำเสนอที่สร้างความหวัง การนำเสนอด้วยการบิดเบือนหรือผสมผสานให้กับผู้รับสารคล้อยตามในเนื้อหา จนทำให้เนื้อหาความเชื่อและโซกลางนั้นมีผลกระทบต่อสังคมไทย

ผลกระทบการบ่มเพาะของสื่อมวลชนที่มีต่อสังคมไทย

สื่อมวลชนมีผลกระทบต่อประชาชนเป็นอย่างมากเนื่องจากความน่าเชื่อถือของสื่อมวลชนไทยที่มีการนำเสนอเนื้อหาต่าง ๆ เกี่ยวกับความเชื่อและโซกลาง จนทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้รับสารในระดับต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ระดับปัจเจกบุคคลที่ส่งผลกระทบต่อด้านความรู้ เนื่องด้วยความเชื่อเกี่ยวกับความเชื่อและโซกลางเป็นความเชื่อที่มีมานานอยู่ในสังคมในแบบฝังรากลึก ความเชื่อระดับปัจเจกบุคคลที่มีความเชื่อและโซกลางที่สื่อมวลชนนำเสนอานั้นจะเพิ่มขึ้นตามไปด้วยเช่นกัน สามารถแสดงความคิดเห็นและความรู้สึกให้กับคนรอบข้างได้ โดยแสดงความคิดเห็นและส่งต่อข้อมูลเรื่องความเชื่อและโซกลางให้กับผู้อื่นที่อยู่ใกล้เคียง เพราะผลกระทบสื่อทำให้มีความเชื่อมากขึ้น ตัวอย่าง ชาวที่เกิดขึ้นจากผลกระทบต่อผู้รับสารในระดับปัจเจกบุคคลที่ได้เปิดรับข่าวจากสื่อมวลชน ที่สำนักข่าวเดลินิวส์ได้นำเสนอว่ามีผู้โชคดีถูกสลากกินแบ่งรางวัลที่หนึ่งหลังจากที่ได้นำเสนอแล้วก็มีประชาชนนั้นไปขอเลขเพื่อซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาลตามด้วยความเชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในที่แห่งนั้นจะช่วยให้อร่อยได้ ตัวอย่างเช่น ชาวชาวบ้านที่ได้ทราบข่าวเรื่องการขอเลขเด็ดจากศาลาไม้ตะเคียนแม่ศรีสุวรรณแล้วถูกสลากกินแบ่งรัฐบาล ก็มีคนอื่นไปขอเลขเด็ดกันอย่างต่อเนื่อง หลังจากนั้นก็มี การสัมภาษณ์มัคทายกเรื่องของผู้ที่มาราบไหว้และถูกรางวัลสลากกินแบ่งรัฐบาล

ที่มา Dailynews Online (2025, September 24)

รูปที่ 10 ผลกระทบในระดับปัจเจกบุคคล คอหวยแห่ขอเลข "แม่ศรีสุวรรณ" ศาลาไม้ตะเคียน หลังมีผู้โชคดีถูกหวย (Individual Impact: Lottery Enthusiasts Flock to "Mae Sri Suwan" for Numbers at the Teakwood Pavilion After a Lucky Winner Wins)

2. ระดับกลุ่มและองค์กรนั้น ผลกระทบสื่อสามารถสร้างผลกระทบให้แก่กลุ่มประชาชนที่มีความเชื่อและโชคลางที่เพิ่มมากขึ้นและเกิดการรวมกลุ่ม ทำให้กลุ่มและองค์กรที่มีความเชื่อในเรื่องเดียวกันมีการติดต่อสื่อสารมีการแบ่งปันข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับความเชื่อและโชคลาง และเนื่องด้วยความเชื่อและโชคลางที่เกิดจากผลกระทบสื่อมวลชนไทยก็จะเพิ่มจำนวนผู้รับสารที่มีความเชื่อและโชคลางขึ้นอีกด้วย ตัวอย่างเช่น การนำเสนอของสื่อมวลชนไทยที่นำเสนอเรื่องเครื่องรางของขลัง จนทำให้เกิดกระแสคนที่น่าสนใจในเครื่องรางของขลังเข้าร่วมกลุ่มเพื่อตามหาและเช่าบูชาเครื่องรางของขลังโดยผ่านผู้ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญความเชื่อเรื่องตัวเลข

"แมน การ์ริน" แนะนำดีสายมู! เสือรุ่นแรก หลวงปู่ศิลา ขลังสุดในรอบปี ข่มได้ทั้งคนและเคราะห์

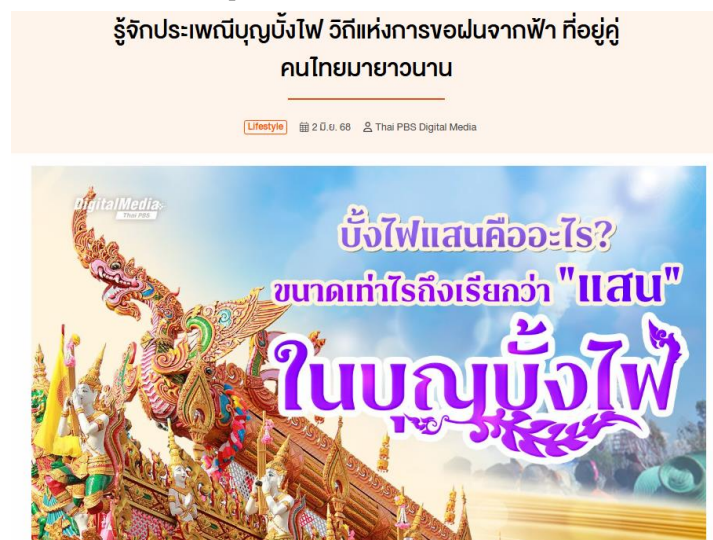
© 11 ก.ย. 68 (04:12 น.) | พิมพ์

ที่มา Sanook.com (2025, September 11)

รูปที่ 11 ผลกระทบในระดับกลุ่มและองค์กร กูรูตัวเลขชื่อดัง “แมน การ์ริน” ออกมาแนะนำของดีที่ไม่ควรพลาดกับ “เสือรุ่นแรกหลวงปู่ศิลา” (Group and Organizational Impact: Renowned number guru “Man Karin” recommends a must-have item: “Luang Pu Sila’s First Tiger Amulet”)

3. ระดับสังคมและวัฒนธรรม สื่อมวลชนไทยได้สร้างความเชื่อและโชคลางให้กับผู้รับสาร โดยการสร้างผลกระทบในระดับสังคมและวัฒนธรรมนั้น เป็นการสร้างโดยใช้ความเชื่อที่มีการบ่มเพาะความเชื่อผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ความเชื่อและโชคลาง อาทิ ประเพณีบั้งไฟพญานาค เป็นการเฉลิมฉลองเทศกาลออกพรรษาที่จังหวัดหนองคายและบึงกาฬ โดยมีความเชื่อว่าลูกไฟสีแดงอมชมพูที่พุ่งขึ้นจากแม่น้ำโขงเป็นบั้งไฟที่พญานาคพ่นขึ้นเพื่อถวายพุทธบูชา หรือประเพณี การขึ้นเขาศิขณภูมิ เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ตั้งอยู่ที่จังหวัดจันทบุรี ด้านบนประดิษฐานรอยพระพุทธรูปที่สูงที่สุดในประเทศไทย ทำให้การเดินทางมาสักการะรอยพระพุทธรูปที่เขาศิขณภูมิแห่งนี้ ถือเป็นการแสวงบุญ และประเพณีที่สำคัญซึ่ง สืบทอดกันมาในทุก ๆ ปี หรือประเพณีผีตาโชน เป็นงานบุญหลวงที่จัดขึ้นที่อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ซึ่งเป็นการละเล่น ที่รวมความเชื่อทางศาสนาและวัฒนธรรมพื้นบ้านเข้าด้วยกัน ผู้เข้าร่วมจะสวมหน้ากากที่ทำจากวัสดุธรรมชาติ เช่น ฝ้ายปา และแต่งกายด้วยผ้าเศษ เพื่อร่วมขบวนแห่ที่สนุกสนาน เป็นการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเป็นส่วนหนึ่งของพิธีขอฝนตาม ความเชื่อของคนในท้องถิ่น ประเพณีเหล่านี้จึงเป็นผลกระทบที่สื่อมวลชนนั้นได้นำเสนอข้อมูลให้แก่ผู้รับสารอย่างแพร่หลาย เปรียบเสมือนเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องในเรื่องของความเชื่อและโชคลางที่กลายเป็นวัฒนธรรมความเชื่อที่ เป็นผลกระทบของสื่อมวลชนที่นำเสนอเนื้อหาข้อมูลเหล่านี้

ที่มา Thai PBS Digital Media (2025, June 2)

รูปที่ 12 ผลกระทบในระดับปัจเจกสังคมและวัฒนธรรม รู้จักประเพณีบุญบั้งไฟ วิถีแห่งการขอฝนจากฟ้า ที่อยู่คู่คนไทยมา ยาวนาน (Impacts on individual, social and cultural levels: Learn about the Bun Bang Fai tradition, a way of praying for rain from the sky that has been with Thai people for a long time)

จากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อและโชคลางใน สื่อมวลชนไทยมีลักษณะเป็น “การบ่มเพาะเชิงวัฒนธรรม” ที่ค่อยเป็นค่อยไป ผ่านการทำให้เนื่อหาดังกล่าวปรากฏซ้ำอย่าง สม่ำเสมอในข่าว รายการบันเทิง รายการพยากรณ์ดวงชะตา และสื่อออนไลน์ ผลการสังเคราะห์สามารถจำแนกเป็นประเด็น สำคัญ ดังนี้

1. รูปแบบการบ่มเพาะ (Cultivation Patterns) พบรูปแบบการบ่มเพาะ 3 ลักษณะ คือ (1) การทำให้เป็นเรื่องปกติ (Normalization) ความเชื่อและโซคกลางถูกนำเสนอในฐานะส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน เช่น การดูดวงก่อนตัดสินใจสำคัญ (2) การเสริมความน่าเชื่อถือผ่านบุคคลหรือสื่อกระแสหลัก (Legitimization) การเชิญผู้มีชื่อเสียงหรือผู้เชี่ยวชาญด้านโหราศาสตร์มาปรากฏในสื่อหลัก ส่งผลให้ความเชื่อถูกมองว่ามีสถานะเทียบเท่าความรู้ทางวิชาการ และ (3) การขยายความตื่นเต้นเร้าอารมณ์ (Dramatization) การเล่าเรื่องในลักษณะลึกลับ อัจฉริยะ หรือปาฏิหาริย์ ซึ่งเพิ่มแรงดึงดูดทางอารมณ์และการจดจำ

2. กลไกผลกระทบต่อนักคิดและความเชื่อ การรับเนื้อหาอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อการรับรู้ (Cognitive Frame) ของผู้รับสารใน 2 มิติหลัก ได้แก่ (1) การสร้างภาพโลกเชิงความเชื่อ (Belief-oriented Worldview) ผู้รับสารบางส่วนมีแนวโน้มอธิบายเหตุการณ์ต่าง ๆ ผ่านกรอบเหนือธรรมชาติ และ (2) การลดระดับการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ โดยเฉพาะในกลุ่มที่บริโภคสื่อประเภทนี้อย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตาม ผลกระทบดังกล่าวไม่ได้เกิดกับผู้รับสารทุกกลุ่ม แต่ขึ้นอยู่กับระดับการรู้เท่าทันสื่อ การศึกษา และบริบททางสังคมวัฒนธรรม

3. ผลลัพธ์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Outcomes) พบผลลัพธ์เชิงพฤติกรรม 2 ด้านที่ปรากฏควบคู่กัน คือ (1) ผลลัพธ์เชิงบวก ได้แก่ การธำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมไทย การสร้างความสบายใจและกำลังใจทางจิตวิทยา การสร้างพื้นที่สื่อสารทางสังคมร่วมกัน และ (2) ผลลัพธ์เชิงลบ การตัดสินใจบนฐานข้อมูลที่ไม่ผ่านการตรวจสอบ การเพิ่มความเสี่ยงต่อการถูกเอารัดเอาเปรียบเชิงพาณิชย์ การตอกย้ำความเชื่อแบบเหมารวม ผลการสังเคราะห์จึงสะท้อนว่า “การบ่มเพาะสื่อ” ไม่ได้สร้างผลกระทบด้านเดียว แต่ก่อให้เกิดทั้งการเสริมสร้างวัฒนธรรมและการลดทอนเหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ในบางบริบท

4. เงื่อนไขกำกับผลกระทบ (Moderating Conditions) การบ่มเพาะสื่อมีแนวโน้มส่งผลสูงเมื่อมีเงื่อนไข ดังต่อไปนี้ (1) การรับชมอย่างต่อเนื่องในระยะยาว (2) การขาดทักษะการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล (3) การนำเสนอโดยไม่มีมุมมองถ่วงดุล ในทางกลับกัน ผลกระทบเชิงลบลดลงอย่างมีนัยสำคัญในกลุ่มที่มีทักษะการรู้เท่าทันสื่อสูง

การบ่มเพาะสื่อเกี่ยวกับความเชื่อและโซคกลางในสังคมไทยเป็นกระบวนการเชิงโครงสร้างที่เกิดจากความถนัดในการนำเสนอ รูปแบบการเล่าเรื่อง และการรับสารซ้ำ ๆ ในระยะยาว สื่อมิได้เพียงสะท้อนวัฒนธรรม แต่มีบทบาทในการกำหนดกรอบความหมายและเสริมความชอบธรรมให้กับระบบความเชื่อบางประเภท อย่างไรก็ตาม ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีลักษณะเป็นพลวัต ขึ้นอยู่กับปัจจัยเชิงปัจเจกและบริบทสังคม ดังนั้น การทำความเข้าใจการบ่มเพาะสื่อควรพิจารณาในเชิงโครงสร้างมากกว่าการอธิบายผลกระทบเฉพาะกรณี

บทสรุป

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความเชื่อและโซคกลางในสื่อมวลชนไทยต่อนักคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมของผู้รับสาร จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องพบว่า การนำเสนอเนื้อหาดังกล่าวมีลักษณะหลากหลาย ทั้งในรูปแบบข่าว รายการโทรทัศน์ รายการออนไลน์ และเนื้อหาเชิงบันเทิง ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้และการตีความของผู้รับสารในสองมิติสำคัญ

ประการแรก ผลกระทบเชิงบวก ได้แก่ การธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม การสร้างความรู้สึกร่วมกันกับชุมชน การให้กำลังใจทางจิตใจ และการสร้างพื้นที่ทางสังคมในการแลกเปลี่ยนความหมายของความเชื่อร่วมกัน อย่างไรก็ตาม

ประการที่สอง ผลกระทบเชิงลบ ได้แก่ การตอกย้ำความเชื่อแบบไม่ใช้เหตุผล การส่งเสริมพฤติกรรมเสี่ยงต่อการถูกเอารัดเอาเปรียบทางเศรษฐกิจ การบิดเบือนข้อเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ และการลดทอนทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ในบางกลุ่มผู้รับสาร โดยเฉพาะเมื่อเนื้อหาถูกนำเสนอในลักษณะยืนยันความเชื่อโดยปราศจากการตรวจสอบข้อมูลหรือการถ่วงดุลมุมมอง

ดังนั้น บทความนี้ชี้ให้เห็นว่าผลกระทบของการนำเสนอความเชื่อและโซคลางมิได้เป็นไปในทิศทางเดียว แต่ขึ้นอยู่กับรูปแบบการผลิตเนื้อหา บริบทการสื่อสาร และระดับการรู้เท่าทันสื่อของผู้รับสาร การกำกับดูแลสื่อจึงควรมุ่งเน้นการส่งเสริมมาตรฐานจริยธรรมวิชาชีพ การแยกแยะระหว่างเนื้อหาเชิงวัฒนธรรมกับเนื้อหาที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิด และการกำหนดแนวทางการนำเสนอที่ไม่ชี้นำหรือสร้างความตื่นตระหนกเกินจริง โดยเฉพาะในแพลตฟอร์มดิจิทัลที่มีการเผยแพร่อย่างรวดเร็วและเข้าถึงประชาชนในวงกว้าง

ในขณะเดียวกัน การเสริมสร้างการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ให้แก่ประชาชนถือเป็นกลไกสำคัญในการลดผลกระทบเชิงลบ โดยควรพัฒนาองค์ความรู้และทักษะด้านการประเมินความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล การตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ และการทำความเข้าใจเจตนาการสื่อสารของผู้ผลิตเนื้อหา ทั้งในระดับการศึกษาอย่างเป็นทางการและการรณรงค์สาธารณะ การส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อจะช่วยให้ผู้รับสารสามารถตีความเนื้อหาความเชื่อและโซคลางอย่างมีวิจารณญาณ และลดความเสี่ยงจากการถูกชักจูงหรือบ่มเพาะทัศนคติที่ไม่ตั้งอยู่บนข้อมูลที่ตรวจสอบได้

โดยสรุป ความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชน ความเชื่อ และพฤติกรรมของผู้รับสารในสังคมไทยเป็นพลวัตที่ซับซ้อน การพัฒนานโยบายกำกับดูแลสื่อควรคำนึงควบคู่ไปกับการยกระดับความรับผิดชอบของผู้ผลิตเนื้อหา และการเสริมสร้างศักยภาพของประชาชนในการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อสร้างสมดุลระหว่างการเคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับการปกป้องสังคมจากผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในระยะยาว ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวจะช่วยสนับสนุนการพัฒนาระบบนิเวศสื่อที่มีความรับผิดชอบ โปร่งใส และส่งเสริมการคิดอย่างมีเหตุผลในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

References

- Boon-on, S., & Choenram, T. (2024). Beliefs in Thai society (ความเชื่อในสังคมไทย). *Journal of Graduate Review Nakhon Sawan Buddhist College*, 12(3), 109-119. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jgsnsbc-journal/article/view/275052/182496> (in Thai)
- Dailynews Online. (2025, September 24). *Lottery enthusiasts flock to "Mae Sri Suwan" for numbers at the Takhian wooden pavilion after a ...* (คอหวยแห่ขอเลข "แม่ศรีสุวรรณ" ศาลาไม้ตะเคียน หลังมีผู้โชคดีถูกหวย) [Vodeo]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=SDhWnPwKiv8> (in Thai)
- Griffin, E. M. (2006). *A first look at communication theory*. McGraw-Hill.
- Hakuhodo Institute of Life and Living ASEAN. (2024, March 25). *My Gen My MU* (มูต่างวัย มองต่างมุม) [Facebook page]. Facebook. <https://www.facebook.com/hakuhodohillasean/posts/-my-gen-my-mu-มูต่างวัย-มองต่างมุม-เราจะพาทุกคนไปเปิดโลกสายมู-ผ่านมุมมอง-ทั้ง-3-/949320497196921> (in Thai)

- Kachapapai Mu. (2025, May 10). *Once a year, pay homage to the Buddha's footprint*. (หนึ่งปี หนึ่งครั้ง สักการะรอยพระพุทธรบาท) [Vodeo]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=Wkz5gu5k5tl> (in Thai)
- Kachapapai Mu. (2025, September 27). *Pamu: The legend of the Shiva Linga, Representing Shiva* (พามูตำนานเรื่องราว ศิวลึงค์ตัวแทนพระศิวะ) [Vodeo]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=EIRFMTnDGUM>
- Kaewthep, K., & Chaichumphon, N. (2012). *New media studies handbook* (คู่มือสื่อใหม่ศึกษา). TRF Senior Research, Thailand Science Research and Innovation. (in Thai)
- Kaewthep, K. (2011). *Diverse people in communication: Children, women, and the elderly* (ผู้คนที่หลากหลายในการสื่อสาร: เด็ก สตรี และผู้สูงอายุ). Image Printing Limited Partnership. (in Thai)
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business Horizons*, 53(1), 59-68. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003>
- MGR Online. (2025, February 20). *"Bamrung Duang" and "Ajarn Lak" to Launch the "Naga Chatumongkol" Art Toy* ("บำรุงดวง"ผนึก"อาจารย์ลักษณ์" เปิดตัว Art Toy "นาคาจตุมงคล"). <https://mgronline.com/business/detail/9680000017013> (in Thai)
- Mosharafa, E. (2015). All you need to know about: The cultivation theory. *Global Journal of Human-Social Science*, 15(A8), 33-47. <https://socialscienceresearch.org/index.php/GJHSS/article/view/1505>
- Pavakanun, U., et al. (2011). *General psychology* (จิตวิทยาเบื้องต้น) (7th ed.). Thammasat University Press. (in Thai)
- Phrakhrubaideeka Hassadee Praking. (2020). The belief of way of Buddhists in Thai society (วิถีแห่งความเชื่อของชาวพุทธในสังคมไทย). *Journal of MCU Loei Review*, 1(2), 54-65. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/MCUL/article/view/257707/173716> (in Thai)
- Phramaha Srayut Kanlayanamaeti (Kaewmaung), PhraNatthawut Phanthali, PraKruwinaidhorn Wuttikrai Malaikhwan & Phrakhruprayut Sarntam. (2025). Belief in the Naga Phulangka and community economic development (ความเชื่อเรื่องพญานาคภูลังกากับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน). *Journal of Setthawit Review*, 5(2), 610-624. <https://so12.tci-thaijo.org/index.php/stw/article/view/2076> (in Thai)
- Sanook.com. (2025, September 11). *"Man Karin" recommends a must-have item: "Luang Pu Sila's first tiger amulet"* ("แมน การิน" แนะนำของดีสายมู! เสือรุ่นแรกหลวงปู่ศิลา ขลังสุดในรอบปี ช่มได้ทั้งคนและเคราะห์). <https://www.sanook.com/news/9842214/> (in Thai)

- Siriyuwasak, U. (Ed.). (2007). *Introduction to mass communication: Mass communication, culture, and society* (สื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม) (2nd ed.). Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Solomon, M. R. (2021). *Consumer behavior: Buying, having, and being* (13th ed.). Pearson.
- Thai PBS Digital Media. (2025, June 2). *Learn about the Bun Bang Fai tradition, a way of praying for rain from the sky that has been with Thai people for a long time* (รู้จักประเพณีบุญบั้งไฟ วิธีแห่การขอฝนจากฟ้า ที่อยู่คู่คนไทยมายาวนาน). <https://www.thaipbs.or.th/now/content/2747> (in Thai)
- Thairath Online. (2025, October 1). *Hay Apaporn is lucky again! This time she won the lottery thanks to holy water* (ฮาย อาภาพร บั้งอีกแล้ว งวดนี้ถูกลอตเตอรี่เพราะขันน้ำมนต์ให้โชค). <https://www.thairath.co.th/entertain/news/2886446> (in Thai)
- Thairath Online. (2025, October 4). *Online Fortune-telling* (ดูดวงออนไลน์). <https://www.thairath.co.th/horoscope> (in Thai)
- Thairath Online. (2025, September 16). *A lucky rotisserie chicken vendor dreamed his motorcycle was stolen, bought two lottery tickets with the license plate number, and won 12 million baht* (พ่อค้าไก่หมุนสุดเฮง ผันว่ารถ จยย. หาย ซื้อเลขป้ายทะเบียน 2 ใบ รับโชค 12 ล้าน). <https://www.thairath.co.th/lottery/news/2883225> (in Thai)
- Thamphian, T., Piapinthong, P., & Vongpreeda, N. (2021). Study the beliefs and rituals that appear in the TV series *The Auspicious Kill* (ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมที่ปรากฏในละคร โทษทัศน์ เรื่องฤกษ์สังหาร). *Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn*, 16(1), 104-113. (in Thai)
- The 12 Zodiac Signs. (2025, September 21). *Which zodiac sign is experiencing an incredibly lucky streak this period?* (ราศีใดในช่วงนี้ ขาขึ้นสุด ๆ โชคลาภพุ่งชน?) [Vodeo]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=NZMt9kcv65Y> (in Thai)
- Tiggemann, M., & Slater, A. (2013). NetGirls: The internet, Facebook, and body image concern in adolescent girls. *International Journal of Eating Disorders*, 46(6), 630-633. <https://doi.org/10.1002/eat.22141>
- True Stories on Screen. (2025, January 13). *The Magic Guru EP.49* (กูรูไสยศาสตร์ EP.49) [Vodeo]. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=vFJtjXWFmPI> (in Thai)

WP. (2024, April 8). 88% of Thais believe in superstitions! Insights into "superstition believers" Gen X, Y, and Z focus most on money and luck, and marketing strategies to target each generation (88% ของคนไทย เชื่อเรื่องงู! เปิดอินไซด์ "สายงู" Gen X-Y-Z เน้นเงิน-โชคลาภมากที่สุด และกลยุทธ์ "Muketing" เจาะคนแต่ละเจน). <https://www.marketingoops.com/reports/mutelu-muketing> (in Thai)